

Stopy, které vidíme, ale nerozumíme jim

Rostislav Křivánek

Napsáno pro vernisáž výstavy "Pověsti a příběhy poutních míst Šluknovska" v rumburské Loretě dne 7. 7. 2015

Celý tenhle kraj, celé mámivé České Nizozemí je protkáno stopami víry. Staly se tu zvláštní věci. Lidi, kteří tu byli odjakživa doma, museli odejít a vzali s sebou vzpomínky, tradice i víru. Ti, kteří přišli, byli ovšem stejně vykořenění, protože zanechali své vzpomínky a tradice ve vnitrozemí, a jak byli každý odjinud, nemohli kraji přinést nic, kromě sebe sama. A navíc, jakoby i tu víru nechali kdesi za sebou. Víra sice z našich životů nezmizela, ale je to jiná víra. Dneska věříme, že najdeme práci, že si ji udržíme, že se nám nerozpadne rodina, ale taky třeba, že vyhraje v loterii, že „to dáme“, že nezůstaneme sami... V to všechno ale věřili i ti, kteří nás na tomto světě předešli. Oni ale měli navíc víru v cosi, co je přesahovalo. A ta nám dnes povětšinou chybí. Ztratili jsme schopnost radovat se z věcí, které jsou větší, než my sami. Přicházíme o obřady, o rituály, pozbýváme pokory a úcty. A tak obklopeni stovkami ba tisíci stopami lidské víry, nevidíme je. Vidíme něco úplně jiného, než co tu zanechali naši předkové. My vidíme: PAMÁTKY. Vidíme stavby, budovy, výklenky, obrazy, sochy, kříže, ale nechápeme, co znamenají. Jsme-li kulturní a civilizovaní, víme, že je třeba památky chránit, opravovat je, starat se o ně, vracet jim jejich někdejší podobu a krásu.

Je to záslužné? Ano, ano, samozřejmě, že ano. Ale stačí to? Stačí nám krásně opravený kostel, když nevíme kdo a proč ho vystavěl, když necítíme jeho úctu, lásku, vděk a víru? Stačí nám restaurovaný obraz ve výklenkové kapli ve skalách, když neznáme jeho příběh a nevíme, kdo a proč ho právě sem umístil? Obdivujeme formu, ale zcela nám uniká obsah. Žijeme v době estetické. Vidíme lesní cestu, která klesá po nádherných pískovcových schodech úchvatně omšelých časem, zastavíme se a řekneme si – to je ale krásná cesta. Necítíme ale nic víc, než pocit krásna. Nerezonují v nás kroky tisíců lidí, kteří po té cestě prošli s márami na ramenou jako po cestě umrlčí, nebo slavnostně oblečení na mši jako po cestě kostelní, nebo za zpěvu v procesí jako po cestě poutní. Obdivujeme Boží muka nádherně zasazená do krajiny, ale dávno netušíme, že je někdo konkrétní vystavěl, aby poděkoval za uzdravení dítěte, že se u nich rok co rok zastavovala procesí, že tu smekali cylindry Velikonoční jezdci, že šel-li kdo kolem, poklekl, aby na chvíli zapomněl na své ego a pokorně vnímal zákony vesmíru. Neumíme si představit, že kříž v krásně tvarovaném pískovcovém soklu někdo zaplatil z vlastní kapsy, přestože stál kdesi daleko od jeho obydli. Fascinují nás tajemné smírčí kříže, vnímáme jejich magičnost a starobylost, ale netušíme, v čem byla jejich smířlivost, za jaký strašný čin byly vytesány. Zvykli jsme si na vlídné tresty, zvykli jsme si na to, že zločinci svým trestům unikají, na to, že stačí výmluva na rýmu a nemusíte k soudu. Přestali jsme chápat, co bylo pokání, modlitba za odpuštění, co byla účinná lítost zločincova nebo jeho rodiny, lítost vyjádřená činem a ne jen slovy, za která lze schovat cokoli. Už to pro nás není zpráva o tom, že tehdy a tehdy se tu stalo to a to – máme své gúgly a přemoudřelé aplikace v telefonech, nepotřebujeme, aby k nám promlouvaly symboly a značky, obrazy a sochy.

Ano, jsou lidé, kteří to všechno vědí a ctí, a dokonce se snaží významy a příběhy krajině vracet. Za všechny chci jmenovat alespoň tři, neboť je považuju za součást svědomí tohoto kraje. Nataša Belisová, Karel Stein, Klára Mágrová. Poslední ze jmenovaných stojí tady a nemá proč se červenat. Její práci vidíme všude kolem sebe. Rumburská Loreta je fascinujícím příkladem, že je možné vracet místu nejen krásu, ale i ducha, nejen formu, ale i obsah. Tedy - není tak zle. Jsou lidé, kteří se nám snaží vracet obsah krajiny. Ale, ruku na srdce, zasloužíme si to? Není to marná snaha? Umíme se ještě dívat? Umíme vnímat? Umíme ještě zapomenout sami na sebe a naslouchat příběhům jiných? Věřím, že někteří z nás ano. Tahle výstava je droboučkým kamínkem, který možná napomůže alespoň na chvíli zadržet lavinu lhostejnosti, okoralosti a nezájmu o druhé. Tyhle panely, jakkoli vyprávějí dávné příběhy zcela současnou formou, chtějí říkat – lidi, nezblázněte se sami ze sebe, svět se netočí kolem vás. Byli tu před námi mnozí – a odešli. Odejdem i my. Nemrhejme časem na nesmysly. Žijme životy, které budou tak bohaté, že je možná někdy někdo vtělí do příběhů a legend. Žijme tak, abychom zanechali stopy, které budou někoho zajímat i za dvě stě tři sta let.